

Porteføljestyret for naturvitenskap og teknologi

Referat	Møte 4/20
Dato	30. november - 1. desember 2020, kl. 09:00 – 17:00 og 09:00 - 16:00
Sted	Pr. Zoom

Til stede: Professor Eva Sorensen, University College London, UK, *leder*
Professor Inga Berre, Universitetet i Bergen
Førsteamanuensis Andreas Carlson, Universitetet i Oslo
Professor Mari-Ann Einarsrud, NTNU, Trondheim
Forskningsjef Odd-Arne Lorentsen, Yara International ASA, Porsgrunn
Seniorforsker Eli Ringdalen, SINTEF, Trondheim
Professor Marit-Solveig Seidenkrantz, Aarhus Universitet, Danmark
Professor Magne Olav Sydnes, Universitetet i Stavanger
Forskningsleder Rune Storvold, NORCE, Tromsø
Professor Bo Wahlberg, KTH, Sverige

Forfall: -

Til stede fra Forskningsrådet:

Avdelingsdirektør Petter Helgesen
Spesialrådgiver Harald H. Simonsen
Seniorrådgiver Bjørnar Komissar (sak 36 tom 38/20)
Seniorrådgiver Heidi Roggen (sak 26 tom 38/20)
Spesialrådgiver Jon Holm (sak 39/20)
Spesialrådgiver Marianne Grønsløth (sak 39 tom 41/20)
Spesialrådgiver Ingvil Bjørnæs (sak 41/20)
Rådgiver Rønnaug Steen Kolve (sak 42/20)
Seniorrådgiver Dyveke Hetland (sak 42/20)

Sak PSNATEK 32/20 Godkjenning av sakslisten

Følgende saker ble meldt inn under eventuelt:

1. Krav til prosjektleder
2. Møte om kriterier for utvelgelse av prosjekter og fagporteføljen

Vedtak: *Sakslisten godkjennes.*

Sak PSNATEK 33/20 Referat fra styremøte 3/20, 25.09.20

Utkast til referat fra styremøtet 25. september ble sendt ut med epost. Administrasjonen mottok noen innspill til justering av teksten i referatet og en justert versjon ble sendt og godkjent pr. epost.

Vedtak: *Referatet er allerede godkjent pr. epost.*

Sak PSNATEK 34/20 Spørsmål om habilitet

Saksdokument: Sak PSNATEK 34/20 Spørsmål om habilitet

Styret diskuterte styremedlemmenes habilitet for alle sakene på saklisten. Administrasjonen hadde på forhånd bedt styremedlemmene melde inn potensiell inhabilitet knyttet til bevilgningssakene før møtet). Følgende inhabilitet ble kartlagt:

Inga Berre, Andreas Carlsen, Mari-Ann Einarsrud, Eli Ringdalen, Rune Storvold, Marit-Solveig Seidenkrantz og Magne Sydnes er inhabile i behandlingen av deler av sak 36/20. Inga Berre og Mari-Ann Einarsrud er inhabile i behandlingen av deler av sak 37/20. Inga Berre er inhabil i behandlingen av deler av sak 38/20.

Ingen av medlemmene er inhabile i behandlingen av de resterende saker på saklisten.

Under den enkelte sak er det beskrevet hvordan inhabiliteten er håndtert for de berørte styremedlemmene.

Vedtak: *Inga Berre, Andreas Carlson, Mari-Ann Einarsrud, Eli Ringdalen, Rune Storvold, Marit-Solveig Seidenkrantz, Magne Sydnes er inhabile i behandlingen av deler av sak 36/20.
Inga Berre og Mari-Ann Einarsrud er inhabile i behandlingen av deler av sak 37/20.
Inga Berre er inhabil i behandlingen av deler av sak 38/20.
Ingen av medlemmene er inhabile i behandlingen av de resterende saker på saklisten.*

Sak PSNATEK 35/20 Orienteringer

Administrasjonen informerte kort om følgende saker:

- Statsbudsjettet
FoU i statsbudsjettet utgjør 40,9 mrd. kroner. Inkluderes Skattefunn utgjør dette 45m2 mrd. kroner. Dette gir en realvekst på 2,1% og utgjør 1,10% av anslått BNP. Kontingent til Horisont Europa og Erasmus+ er inkludert i budsjettet. Alle departementene må bidra til kontingenten.
For Forskningsrådet utgjør budsjettet en nominell økning på 183 mill. kroner. Det er ingen økning til fremragende fagmiljøer eller banebrytende forskning.
- Budsjettrammen for 2021 og utlysingsrammer for 2022
For Banebrytende forskning (FRIPRO) er budsjettrammen for 2021 et nullbudsjett i forhold til 2020. Et forslag om å øke tildelingsandelen for 2021 skal diskuteres av Forskningsrådet styre på deres møte i desember.

Vedtak: *Tas til orientering.*

Sak PSNATEK 36/20 Bevilgninger til FRINATEK-søknader i 2020 – ordinære midler

Det forelå totalt 585 søknader til behandling, derav 360 Fornyelsessøknader, 186 Unge forskertalenter og 39 Mobilitetsstipend. Totalt søkt beløp var ca. 5,6 milliarder kroner. Søknadene var faglig vurdert i til sammen 22 paneler.

Basert på prosedyrevedtakene vedtatt i møte 3/20 (sak 26/20) fattet porteføljestyret vedtak om hvilke søknader som skal bevilges, hvilke søknader som skal avslås og hvilke søknader der status skal besluttes på et senere tidspunkt.

Forskningsrådets regler for habilitet ble fulgt ved alle vedtak. Styremedlemmer som var inhabile deltok ikke i diskusjonen eller behandlingen av søknader der de hadde inhabilitet.

Vedtak: *Porteføljestyret fattet vedtak for søknadene om Forskerprosjekt for fornyelse, Forskerprosjekt for unge talenter og Treårig Forskerprosjekt med internasjonal mobilitet som kom inn til FRIPRO, FRINATEK-delen, til fristen 25.5.2020.*

Sak PSNATEK 37/20 Bevilgninger til FRINATEK-søknader i 2020 – Forskning på fornybar energi

Budsjettet til bevilgninger til FRINATEK-søknader i 2020 inkluderte 24 mill. kr. til søknader innenfor feltene fornybar energi og fangst og lagring av CO₂. Alle søknader som var relevante for disse midlene, ble vurdert på lik linje med de andre søknadene i bevilgningsvedtakene innenfor FRINATEKs ordinære budsjett (Sak PSNATEK 36/20). De som nådde opp, fikk tildelt midler innenfor FRINATEKs ordinære budsjett, mens de resterende var aktuelle for bevilgning fra de øremerkede midlene. Dette innebar at porteføljestyret hadde 8 søknader til behandling under denne saken, 7 Fornyelsessøknader og 1 Unge forskertalenter-søknad.

Basert på prosedyrevedtakene vedtatt i møte 3/20 (sak 26/20) fattet porteføljestyret vedtak om hvilke søknader som skal bevilges, hvilke søknader som skal avslås og hvilke søknader der status skal besluttes på et senere tidspunkt.

Forskningsrådets regler for habilitet ble fulgt ved alle vedtak. Styremedlemmer som var inhabile deltok ikke i diskusjonen eller behandlingen av søknader der de hadde inhabilitet.

Vedtak: *Porteføljestyret fattet vedtak for søknadene innenfor forskning på fornybar energi og fangst og lagring av CO₂ som kom inn til FRIPRO, FRINATEK-delen, til fristen 25.5.2020.*

Sak PSNATEK 38/20 Bevilgninger til FRINATEK-søknader i 2020 – Grunnleggende IKT-forskning

Budsjettet til bevilgninger til FRINATEK-søknader i 2020 inkluderte 25 mill. kr. til søknader innenfor grunnleggende IKT-forskning. Alle søknader som var relevante for disse midlene ble vurdert på lik linje med de andre søknadene i bevilgningsvedtakene innenfor FRINATEKs ordinære budsjett (Sak PSNATEK 36/20). Søknadene som nådde opp, fikk tildelt midler innenfor FRINATEKs ordinære budsjett, mens de resterende søknadene var aktuelle for bevilgning fra de øremerkede midlene. Dette innebar at porteføljestyret hadde 5 søknader til behandling under denne saken, 4 Fornyelsessøknader og 1 Unge forskertalenter-søknad.

Basert på prosedyrevedtakene vedtatt i møte 3/20 (sak 26/20) fattet porteføljestyret vedtak om hvilke søknader som skal bevilges, hvilke søknader som skal avslås og hvilke søknader der status skal besluttes på et senere tidspunkt.

Forskningsrådets regler for habilitet ble fulgt ved alle vedtak. Styremedlemmer som var inhabile deltok ikke i diskusjonen eller behandlingen av søknader der de hadde inhabilitet.

Vedtak: *Porteføljestyret fattet vedtak for søknadene innenfor grunnleggende IKT-forskning som kom inn til FRIPRO, FRINATEK-delen, til fristen 25.5.2020.*

Sak PSNATEK 39/20 Plan for fagevalueringer

Saksdokument: Sak PSNATEK 39/20 Plan for fagevalueringer

Fagevalueringene er et viktig virkemiddel fordi disse gir vurderinger og råd om den samlede vitenskapelige virksomheten ved den enkelte institusjon og nasjonalt, uavhengig av finansieringskilde. De forskningsutførende institusjonene er selv ansvarlig for å følge opp vurderinger og anbefalinger som gjelder deres egen virksomhet mens Forskningsrådet har tatt ansvar for oppfølging på nasjonalt nivå gjennom etablering av oppfølgingsutvalg og utlysning av midler til nasjonalt orienterte tiltak ved de evaluerte institusjonene. Forskningsrådet drar nytte av fagevalueringene i utvikling av egne finansieringsvirkemidler og i rådgivning overfor nasjonale myndigheter.

Fagporteføljestyrene har ansvaret for gjennomføring av fagevalueringer. Dette innebærer godkjenning av overordnede (5-årige) rullerende planer for fagevalueringer, samt å beslutte mandat og prosess for den enkelte evaluering. Innenfor naturvitenskap og teknologi er det flere fag som står for tur for å bli evaluert fordi det er 10 år siden siste evaluering: Kjemi (2009), Fysikk (2010), Geofag (2011), Matematikk (2012) og IKT (2012). Planlegging av nye evalueringer har imidlertid stått på vent de siste to årene da Forskningsrådet og Kunnskapsdepartementet har satt i gang prosesser for å revidere hele systemet med fagevalueringer. Disse prosessene forventes å lande i løpet av 2021.

I porteføljestyrets diskusjon ble det pekt på at det er viktig at evalueringene gjøres mot internasjonalt nivå. "Case studies" kan benyttes for å vise impact eller nytte av forskningen som utføres.

Et av styrets medlemmer kommenterte at de hadde positive erfaringer i Danmark med en mer institusjonsbasert formativ evaluering. Et annet medlem kommenterte at den siste fagevalueringen av matematikk var meget nyttig for det lokale fagmiljøet ved egen institusjon.

Man bør også se på samspillet og arbeidsdelingen mellom institusjonene. Forskning som bruker kostbar infrastruktur er avhengig av samarbeid og arbeidsdeling. Tilgang til slik infrastruktur er en viktig forutsetning for å drive forskning av høy kvalitet.

Det ble også pekt på at for mange forskergrupper er nasjonal sammenligning av mindre interesse. Det er de beste internasjonalt som er sammenligningsgrunnlaget. Det ble kommentert at dette kan gi et feil bilde dersom man ikke tar hensyn til forskjeller i tilgjengelige ressurser.

Tverrfaglig forskning kan være utfordrende å evaluere uten at det benyttes mere tverrfaglig paneler enn det som har vært vanlig tidligere.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets innspill og kommentarer i det videre planleggingsarbeidet.*

Sak PSNATEK 40/20 Forskningsrådets innspill til revisjon av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning

Saksdokument: Sak PSNATEK 40/20 Rammer for Forskningsrådets innspill til revidert langtidsplan

Langtidsplanen for forsknings og høyere utdanning (LTP) skal revideres foran neste planperiode 2023 - 2032. Revidert LTP er planlagt lagt fram for Stortinget samtidig med forslaget til statsbudsjett for 2023, dvs. at forslag til plan legges fram i oktober 2022. Kunnskapsdepartementet har bedt Forskningsrådet om å levere innspill til planen høsten 2021.

Porteføljestyret ble invitert til å drøfte de overordnede trendene og utfordringene som kan legges til grunn for innspillet og hvilken betydning disse bør ha for innholdet i innspillet, herunder

- Hvilke samfunnsmessige trender som ansees som de mest sentrale og bør være retningsgivende for arbeidet med innspillet
- Hvilke trender innenfor forskning og innovasjon ansees som de mest sentrale og bør være mest retningsgivende for arbeidet med innspillet
- Hvilke systemperspektiver ansees som de mest sentrale og bør være mest retningsgivende for arbeidet med innspillet
- Gitt porteføljestyrets diskusjon om trender og andre perspektiver: I hvilken grad kan og bør de prege utformingen av overordnet ramme og type målbilde?

Fra porteføljestyrets medlemmer ble det bemerket at det var laget et godt underlagsnotat.

Det ble kommentert at den grunnleggende forskningen var lite synlig i notatet. Viktigheten av grunnforskning bør innarbeides bedre og settes i riktig sammenheng. Grensesprengende forskning (ref Forskningsrådets strategi) er ikke nevnt. Det bør inn. "Open Science" er så vidt nevnt og bør komme tydeligere fram. Det savnes også en bredere diskusjon om samspillet mellom grunnleggende forskning, anvendt forskning og innovasjon. Med hensyn til eksempler på teknologi så kunne gjerne CO₂-lagring og avanserte materialer vært nevnt.

Vedtak: *Porteføljestyrets synspunkter legges fram for Forskningsrådets styre som del av prosessen med innspillet til langtidsplan.*

Sak PSNATEK 41/20 Revisjon av porteføljeplan

Saksdokument: Sak PSNATEK 41/20 Revisjon av porteføljeplan

Forskningsrådets styre godkjente i juni den første versjonen av alle porteføljestyrenes porteføljeplaner. Styret ga samtidig sine anbefalinger for hva som bør vektlegges når porteføljeplanene skal revideres. Alle porteføljeplanene skal være revidert senest juni 2022, og Styret ønsker å få reviderte planer til behandling i puljer.

Porteføljestyret vedtok på forrige møte en prosess der Forskningsrådets styre kan behandle de tre reviderte planene for fagporteføljestyrene samlet i desember 2021. I denne prosessen inngår det en ekstern høringsrunde slik at forskningsinstitusjoner, fagmiljøer og andre relevante aktører kan komme med innspill til planene. En justert tidsplan for revisjon av porteføljeplanen er gitt under:

- PS 1/21 (mars): Diskusjon om hvilke endringer som bør gjøres i planene på fellesmøte for de tre fagporteføljestyrene
- PS 2/21 (juni): Porteføljestyret godkjenner høringsutkast til revidert porteføljeplan
- Juni-august 21: Porteføljeplanen sendes på høring sammen med de to andre fagporteføljeplanene
- PS 3/21 (september): Resultater fra høringen innarbeides i porteføljeplanen
- PS 4/21 (november): Endelig versjon av porteføljeplanen godkjennes av porteføljestyret
- Desember 21: De tre fagporteføljeplanene behandles samlet i Forskningsrådets styre

I porteføljestyret diskusjon ble det kommentert at man bør være varsom med å styre grunnforskningen i bestemte retninger. Det ble også pekt på at det bør være en balanse mellom det nye banebrytende og eksellent forskning på etablerte områder.

Det ble reist spørsmål om hvor store prosjekter som støttes bør være. En reduksjon i prosjektstørrelsen vil bidra til at flere søknader kan innvilges. I dag ligger nesten alle søknadene opp mot øvre budsjettgrense. Det ble kommentert at en øvre grense for fornyelsesprosjekter på 12 mill. kroner gir rom for ca. 6-7 årsverk når tar hensyn årsverkskostanden for en forsker som utgjør ca. 1,5 -1,7 mill. kroner når alle kostander innarbeides. En bør være varsom med å redusere størrelsen for mye. Porteføljen bør i større grad være en blanding av store og små prosjekter.

Det ble også kommentert at det er viktig å ha fokus på fagporteføljen for å kunne gi gode innspill og råd til andre porteføljestyrer med hensyn til balansen i deres porteføljer. En god dialog med andre porteføljestyrer er viktig. Porteføljestyrene har naturlig nok noe ulikt fokus avhengig av hvilke porteføljer de forvalter.

Videre i diskusjonen ble det kommentert at fagutvikling bør vektlegges tyngre. Det ble også reist spørsmål om begrepsbruken. Eksellent forskning er typisk både banebrytende og

grensesprengende. Ordbruken kan være forvirrende.

Det ble pekt på at det er en nasjonal målsetning om høyrere norsk uttelling i ERC. Det er derfor viktig at FRIPRO også fungerer som en treningsarena for søknader til ERC. I den sammenheng er det ønskelig å benytte den samme språkbruken som ERC der det er naturlig.

I dagens porteføljeplan er etiske problemstillinger knyttet til forskning lite omtalt. Dette bør innarbeides i den reviderte versjonen.

I arbeidet med planen fram mot porteføljestyremøtet i mars er det ønskelig at arbeidsgruppen og resten av porteføljestyret får anledning til å kommentere utkast før møtet.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets kommentarer og innspill i det videre arbeidet med porteføljeplanen.*

Sak PSNATEK 42/20 VITEN: Utviklingsplan 2021 - 2024

Saksdokument: Sak PSNATEK 42/20 VITEN: Utviklingsplan 2021 - 2024

Norges forskningsråd har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD) ansvar for fordeling og utbetaling av tilskudd til driftsstøtte til de regionale vitensentrene. Styringsgruppen for VITEN, som står for fordelingen av de tildelte midlene mellom vitensentrene, har utarbeidet et forslag til utviklingsplan for ordningen for perioden 2021 – 2024.

Planen har som utgangspunkt at de regionale vitensentrene skal være gode støttespillere for norske skoler og barnehager, samtidig som de skal være et attraktivt fritidstilbud til familier og allmennheten. De skal bidra til å spre kunnskap og skape refleksjon og engasjement rundt realfag. Fornyelse av tilbudet og videreutvikling av egen kompetanse er viktig for at vitensentrene skal fylle denne rollen i den kommende perioden. Målene i planen er utarbeidet i samarbeid med vitensentrene.

Et viktig grunnlag for utarbeidelse av målene har vært resultat og erfaringer fra oppfølgingen av Strategien for vitensentrene 2016 – 2019, inkludert anbefalinger etter rapportering fra sentrene på målene i denne strategien.

De tre hovedmålene for perioden 2021 – 2024 er:

1. Videreutvikle og øke bruken av utstillingene
2. Bidra til økt naturfaglig kapital hos allmennheten
3. Videreutvikle vitensentrenes regionale rolle

På tvers av arbeidet med de tre hovedmålene skal vitensentrene sette søkelys på sentrale tema i Kunnskapsløftet 2020. Tema som bærekraft, programmering og algoritmisk tenkning, kritisk og kreativ tenkning og respekt for naturen vil bidra til å opprettholde og øke relevansen til skolen. Et mål for perioden er å nå et bredere publikum. For å få dette til er det viktig at tilbudet er attraktivt og interessant i tillegg til at det skaper refleksjon og engasjement rundt aktuelle tema. Alle de tre hovedmålene er en konkretisering av dette.

I porteføljestyrets diskusjon ble trukket fram at fornyelse av utstillingene er viktig og også at deling, og dels gjenbruk, kan være et alternativ for å redusere kostnader. Det er også viktig at sentrene når ut i sine regioner, for eksempel ved omreisende virksomhet, i tillegg til de vanlige utstillingene. Digitale utstillinger er forøvrig viktige spesielt nå under Corona-pandemien.

Vedtak: *Utviklingsplan for VITEN 2021 – 2024 vedtas.*

Sak PSNATEK 43/20 Eventuelt

1. Krav til prosjektleder

Porteføljestyret diskuterte om det bør settes krav til at prosjektleder for fornyelsesprosjekter og unge forskertalentprosjekter har en tilknytning til Norge og stillingsandel ved institusjonen det søkes fra som er over en minstepørrelse. I dag er det opp til institusjonen som er den formelle søker, å bestemme dette. Administrasjonen pekte på at for mobilitetsstipend er det innført krav om at søker må ha utdanning fra Norge og opphold i Norge for å kunne søke. I diskusjonen ble det pekt på at dagens system gir institusjonene fleksibilitet til å bygge opp ny kompetanse ved rekruttere dyktige forskere utenfor Norge. Det ble også pekt på at dette kan misbrukes og at man risikerer at Forskningsmidler som tildeles gir liten merverdi for Norge. En mulig løsning kan være å kreve at søker har sin hovedstilling ved institusjonen det søkes fra.

2. Møte om kriterier for utvelgelse av prosjekter og fagporteføljen

Porteføljestyret diskuterte om det er behov for et ekstra møte for å diskutere kriterier for utvelgelse av søknader og fagutvikling før bevilgningsmøtet. Det ble enighet om å sette diskusjon av kriterier som sak på porteføljestyremøtet 16. mars 2020.

Sak PSNATEK 44/20 Godkjenning av vedtaksprotokoll

Vedtak: *Protokollen godkjennes.*